

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β΄

Opening considerations

Greeting

1:1 Παῦλος, ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ¹ διὰ θελήματος Θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ οὐσῃ ἐν Κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσιν τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ.² **2** Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Praise for deliverance

3 Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ Πατὴρ τῶν οἰκτιρισμῶν καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, **4** ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ³ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. **5** Ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτως διὰ τοῦ⁴ Χριστοῦ περισσεύει⁵ καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. **6** Εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν⁶ παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν **7** (καί, ἡ ἐλπίς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν)· εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας,⁷ εἰδότες ὅτι ὥσπερ⁸ κοινωνοὶ ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτως καὶ τῆς παρακλήσεως.

8 Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν⁹ ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ὅτι καθ’ ὑπερβολὴν ἐβαρῆθημεν, ὑπὲρ δύναμιν,¹⁰ ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς¹¹ καὶ τοῦ ζῆν. **9** Ἀλλὰ¹² αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχέκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ’ ἑαυτοῖς, ἀλλ’ ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείροντι¹³ τοὺς νεκρούς· **10** ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς, καὶ

¹ ιησου χριστου f³⁵ A [97%] RP, HF, OC, TR, CP | ~ 21 P⁴⁶ XB [3%] NU

² [“In all Achaia”—Paul obviously intended that his letter have a wide distribution.]

³ επι rell | εν C [20%] OC

⁴ του f³⁵ P⁴⁶ XA, B, C [95%] RP, HF, CP, NU | --- [5%] OC, TR

⁵ περισσευει rell | περισσευη [1%] CP

⁶ αυτων rell | αυτου [30%] | αυτω [1%] | --- [1%]

⁷ και σωτηριας της ενεργουμενης εν υπομονη των αυτων παθηματων ων και ημεις πασχομεν και η ελπις ημων βεβαια υπερ υμων ειτε παρακαλουμεθα υπερ της υμων παρακλησεως και σωτηριας f³⁵ (90.6%) RP, HF, OC, CP | ~ 1-13, 21-28, 14-20 (1%) TR | 3-28 B (1.2%) | ~ 1-2, 21-26, 3-20 XA, C (4.7%) NU | 1-20 (0.5%) | 3-20 (0.8%) | ~ 1-2, 21-26, 3-9 P⁴⁶ (0.3%) | four further variations (0.8%)

⁸ ωσπερ f³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP | ως XA, B, C [3.5%] NU | οι [0.5%]

⁹ ημιν f³⁵ (90.6%) RP, HF, OC, TR, CP | --- XA, B, C (8.8%) NU | υμιν (0.7%)

¹⁰ εβαρηθημεν υπερ δυναμιν f³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP | ~ 231 XA, B, C [5%] NU

¹¹ ημας rell | υμας [1%] CP

¹² αλλα rell | αλλ XA, C [10%] CP

¹³ εγειροντι f³⁵ (X)A, B, C [88%] RP, HF, OC, TR, CP, NU | εγειραντι P⁴⁶ [11.5%] | εγειροντα [0.5%]

ρύεται.¹ εἰς ὃν ἠλπικάμεν ὅτι² καὶ ἔτι ρύσεται, **11** συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει· ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ, ὑπὲρ ὑμῶν.³

A change of plans

12 Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστίν· τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἀπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ⁴ Θεοῦ,⁵ οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ ἀλλ' ἐν χάριτι Θεοῦ, ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. **13** Οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε· ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ⁶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε **14** (καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους) ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου⁷ Ἰησοῦ.⁸

15 Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν τὸ πρότερον⁹ (ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε),¹⁰ **16** καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν¹¹ εἰς Μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ'¹² ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν. **17** Τοῦτο οὖν βουλευόμενος,¹³ μήτι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην; Ἡ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύομαι, ἵνα ἡ παρ' ἐμοὶ τὸ <ναί, ναὶ> καὶ τὸ <οὐ, οὐ>; **18** Πιστὸς δὲ ὁ Θεὸς ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο¹⁴ <ναὶ> καὶ <οὐ>; **19** ὁ γὰρ τοῦ Θεοῦ¹⁵ Υἱός, Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς—δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου—οὐκ ἐγένετο <ναὶ> καὶ <οὐ>. Ἀλλὰ, <ναὶ> ἐν αὐτῷ γέγονεν, **20** ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι¹⁶ Θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ¹⁷ <ναὶ>·

¹ καὶ ρυεται f³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP | 1 ρυσεται P⁴⁶ B, C [3%] NU | --- A [1%]

² ὅτι f³⁵ A, C [93%] RP, HF, OC, TR, CP | NU | --- P⁴⁶ B [7%]

³ ὑμῶν f³⁵ P⁴⁶ B [75%] RP, HF, CP | ἡμῶν A, C [25%] OC, TR, NU

⁴ εἰλικρινεία f³⁵ [25%] | εἰλικρινεία [60%] RP, HF, OC, TR, CP | εἰλικρινία [5%] | 1 τοῦ P⁴⁶ B [7%] NU | εἰλικρινία τοῦ A, C [3%]

⁵ θεοῦ f³⁵ A, C [97%] RP, HF, OC, TR, CP | 1 καὶ P⁴⁶ B [3%] [NU]

⁶ καὶ f³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ A, B, C [4%] NU

⁷ κυρίου f³⁵ P⁴⁶ A, C [92%] RP, HF, OC, TR | 1 ἡμῶν B [8%] CP | NU

⁸ ἰησοῦ *rell* | 1 χριστοῦ [15%] CP

⁹ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν το πρότερον f³⁵ (21.6%) | 1235 (2.3%) OC, TR | 123 B (0.3%) | ~ 31245 (61.1%) RP, HF, CP | ~ 3125 (4%) | ~ 45123 (1.5%) | ~ 5123 A, B, C (7%) NU | ~ 5312 (1.7%) | two further variations (0.3%) (The only real question here is the position of ἐλθεῖν, before or after πρὸς ὑμᾶς—note that all the early MSS agree with f³⁵ about that.)

¹⁰ ἐχητε f³⁵ A [97%] RP, HF, OC, TR, CP | σχητε B, C [3%] NU

¹¹ διελθεῖν f³⁵ (B), C [85%] RP, HF, OC, TR, NU | ἐλθεῖν [13%] CP | ἀπελθεῖν A [2%]

¹² ὑφ' *rell* | ἀφ' P⁴⁶ [12%]

¹³ βουλευόμενος f³⁵ [80%] RP, HF, TR, CP | βουλομένος P⁴⁶ A, B, C [20%] OC, NU

¹⁴ ἐγενετο f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP | ἐστιν P⁴⁶ A, B, C [3%] NU

¹⁵ γὰρ τοῦ θεοῦ f³⁵ [90%] RP, HF, OC, TR, CP | ~ 231 A, B, C [4%] NU | ~ 213 P⁴⁶ | 13 [0.5%] | long omission [5%]

¹⁶ ἐπαγγελίαι f³⁵ P⁴⁶ B, C [80%] RP, HF, OC, TR, NU | 1 τοῦ A [20%] CP

¹⁷ τὸ *rell* | τῷ f³⁵pt [10%] | --- P⁴⁶ [0.5%] (This one is complicated. I handle 'the yes' and 'the amen' as a single variation unit, since almost all the MSS are the same for both. However,

καὶ ἐν αὐτῷ¹ τὸ² «ἀμήν», τῷ Θεῷ πρὸς δόξαν δι'³ ἡμῶν. **21** Ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν⁴ εἰς Χριστόν, καὶ χρίσας ἡμᾶς, Θεός, **22** ὁ⁵ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἄρραβωνα⁶ τοῦ Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

The change explained

23 Ἐγὼ δέ, μάρτυρα τὸν Θεὸν ἐπικαλοῦμαι, ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον. **24** (Οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοὶ ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν, τῇ γὰρ πίστει ἐστήκατε.)

2:1 Ἐκρίνα δὲ⁷ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν.⁸ **2** Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστίν⁹ ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; **3** Καὶ ἔγραψα ὑμῖν¹⁰ τοῦτο αὐτὸ ἵνα μὴ, ἐλθὼν, λύπην¹¹ ἔχω¹² ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστίν.

About the first letter

4 Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε ἦν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς. **5** Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ¹³ ἀπὸ μέρους (ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ) πάντας ὑμᾶς. **6** Ἰκανὸν τῷ τοιοῦτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων, **7** ὥστε, τοῦναντίον, μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μὴ πως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. **8** Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην.

there are no fewer than eleven corrections (about evenly divided), and two MSS split their vote. But what happened here? The grammar calls for the nominative, rather than the dative, but the translation will be the same. However, in both cases the immediately preceding pronoun is dative, which would have exerted attraction. Also, if the monk was not paying attention to the meaning, he could make the case agree, as a reflex action. Neither of those observations would explain the nominative, if the original were the dative. Further, the dative is almost the exclusive property of the **f**³⁵ splinter; all the early MSS (that are extant here) and almost all other MSS have the nominative.)

¹ καὶ ἐν αὐτῷ **f**³⁵ (90.8%) RP, HF, OC, TR, CP | καὶ δι αὐτοῦ **P**⁴⁶ (1.3%) | διο καὶ δι αὐτοῦ **NA, B, C** (6.7%) NU | three confections (0.8%) | three other variants (0.5%)

² το *rell* | τῷ **f**^{35pt} [10%] | --- **NA** [0.5%]

³ δι *rell* | --- **C** [10%]

⁴ ἡμᾶς σὺν ὑμῖν *rell* | ὑμᾶς 2 ἡμῖν **C** [5%] CP | 12 ἡμῖν [4%]

⁵ ο *rell* | --- **NA, C** [10%]

⁶ ἀρραβὼνα *rell* | ἀραβὼνα **NA** [10%] | ἀρραβὼνα [3%]

⁷ δε **f**³⁵ **NA, C** [98%] RP, HF, OC, TR, CP | γὰρ **P**⁴⁶ **B** [2%] NU

⁸ ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν **f**³⁵ **NA, B, C** [95%] RP, HF, CP, NU | ~ 51234 [3.5%] TR | ~ 12534 **P**^{46v} [1.5%] OC

⁹ ἐστίν **f**³⁵ [99%] RP, HF, OC, TR, CP | --- **NA, B, C** [1%] NU

¹⁰ ὑμῖν **f**³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP | --- **P**⁴⁶ **NA, B, C** [3%] NU

¹¹ λύπην **f**³⁵ **P**⁴⁶ **NA, B, C** (90.2%) RP, HF, OC, TR, NU | 1 ἐπὶ 1 (5.5%) | 1 ἐπὶ λύπη (3.8%) CP? | λψπη (0.5%)

¹² ἔχω **f**³⁵ **C** [95%] RP, HF, OC, TR | σχῶ **P**⁴⁶ **NA, B** [5%] CP, NU

¹³ ἀλλὰ *rell* | ἀλλ [15%] TR

9 Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα· ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε. 10 Ὡς δέ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγώ.¹ καὶ γὰρ ἐγώ, εἴ τι κεχάρισμαι ᾧ,² κεχάρισμαι δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ, 11 ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

An afterthought

12 Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεφωγμένης ἐν Κυρίῳ, 13 οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ³ μὴ εὐρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου· ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν.

We have a glorious ministry

A fragrance of life

2:14 Τῷ δὲ Θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὁσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ. 15 Ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν τῷ Θεῷ, ἐν τοῖς σφωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις—16 οἷς μὲν ὁσμη⁴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμη ζωῆς εἰς ζωὴν—καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός; 17 Οὐ γὰρ ἐσμεν ὡς οἱ λοιποί,⁵ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας,⁶ ἀλλ' ὡς ἐκ Θεοῦ κατενώπιον τοῦ⁷ Θεοῦ, ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

An aside

3:1 (Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; Εἰ⁸ μὴ χρῆζομεν,⁹ ὥς τινες, συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν;¹⁰ 2 Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων· 3 φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ, διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι ἀλλὰ Πνεύματι Θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶν λιθίναις ἀλλ' ¹¹ ἐν πλαξὶν καρδίαις ¹² σαρκίναις.¹³)

¹ καὶ ἐγώ f³⁵ C [95%] RP, HF, OC, TR, CP | καγὼ P⁴⁶ NA, B [5%] NU

² εἰ τι κεχαρισμαι ω f³⁵ (83.7%) RP, HF, OC, TR, CP | 123 (9.8%) [this variant also omits the following κεχαρισμαι] | ~ 4312 (1.5%) | ~ ο 312 P⁴⁶ NA, B (1.5%) NU | ~ ο καὶ χορισμαι 12 A, C (1.2%) | 12 καὶ χαρισμαι 4 (0.8%) | three other variants (1.5%)

³ τῷ *rell* | το [11%] | τοῦ X [1%]

⁴ ὁσμη f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP | 1 ἐκ P⁴⁶ NA, B, C [3%] NU (Twice.)

⁵ λοιποὶ f³⁵ P⁴⁶ (53.5%) RP, HF, OC, CP | πολλοὶ NA, B, C (46.2%) TR, NU | conflation (0.3%)

⁶ εἰλικρινείας f³⁵ [25%] | εἰλικρινείας (B) [58%] RP, HF, OC, TR, CP, NU | εἰλικρινείας C [15.5%] | ιλικρινείας (P⁴⁶) NA [1.5%]

⁷ κατενώπιον τοῦ f³⁵ (89.6%) RP, HF, OC, TR, CP | 1 (4.7%) | κατεναντι P⁴⁶ NA, B, C (3.4%) NU | κατεναντι 2 (2%) | conflation (0.3%)

⁸ εἰ f³⁵ A [80%] RP, HF, OC, TR, CP | ἡ P⁴⁶ NA, B, C [20%] NU

⁹ χρῆζομεν *rell* | χρῖζομεν [8%] | χρειζομεν [3%] | χρῖζωμεν [2%] | two other variants [1%]

¹⁰ συστατικῶν f³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ NA, B, C [5%] NU

¹¹ ἀλλ *rell* | ἀλλα OC, some TRs

¹² καρδίαις f³⁵ NA, B, C [80%] RP, HF, OC, CP, NU | καρδίας [20%] TR

¹³ σαρκίναις *rell* | σαρκικαῖς CP

Competent ministers

4 Πεποιήθισιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεόν· 5 οὐχ ὅτι ἱκανοὶ ἐσμεν ἀφ' ἐαυτῶν λογίσασθαι τι¹ ὥς ἐξ ἐαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ—6 ὃς καὶ ἰκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης· οὐ γράμματος, ἀλλὰ Πνεύματος, τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει,² τὸ δὲ Πνεῦμα ζῶοποιεῖ.

A greater glory

7 Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου, ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη ἐν³ λίθοις, ἐγενήθη ἐν δόξῃ—ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωϋσέως⁴ διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ (τὴν καταργουμένην)—8 πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ Πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ; 9 Εἰ γὰρ ἡ⁵ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῶ μᾶλλον περισσεύει⁶ ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν⁷ δόξῃ. 10 Καὶ γὰρ οὐ⁸ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, εἵνεκεν⁹ τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης—11 εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῶ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ.

12 Ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα—13 καὶ οὐ καθάπερ Μωϋσῆς,¹⁰ ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ,¹¹ πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου. 14 Ἀλλ',¹² ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν, ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον¹³ τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. 15 Ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα¹⁴ ἀναγινώσκεται¹⁵ Μωσῆς,¹⁶

¹ ἱκανοὶ ἐσμεν ἀφ' ἐαυτῶν λογίσασθαι τι **f**³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP | ~ 125634 A [1.5%] | ~ 341256 (P⁴⁶)**κ**(B)(C) [3%] NU | two other variants

² ἀποκτείνει **f**³⁵ P⁴⁶**κ**A, C [60%] RP, HF, CP | ἀποκτεννεί [35%] OC, NU | ἀποκτείνει B [5%] TR

³ ἐν **f**³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶**κ**A, B, C [3%] NU

⁴ μωυσεως **f**³⁵ [35%] CP | μωυσεως P⁴⁶**κ**B, C [55%] RP, HF, OC, NU | μωσεως A [10%] TR

⁵ ἡ **f**³⁵ B [95.5%] RP, HF, OC, TR, CP | τη P⁴⁶**κ**A, C [3%] NU | --- [1.5%]

⁶ περισσεύει **f**³⁵ P⁴⁶**κ**A, B, C [96%] RP, HF, OC, TR, NU | περισσεύσει [3%] CP | two other variants [1%]

⁷ ἐν **f**³⁵ [98%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶**κ**A, B, C [2%] NU

⁸ οὐ **f**³⁵ P⁴⁶**κ**A, B, C [95%] RP, HF, CP, NU | οὐδε [5%] OC, TR

⁹ εἵνεκεν **f**³⁵ P⁴⁶**κ**A, B [43%] CP, NU | ἐνεκεν C [57%] RP, HF, OC, TR

¹⁰ μωυσης **f**³⁵ **κ**B, C [88%] RP, HF, OC, CP, NU | μωσης A [12%] TR

¹¹ ἐαυτου **f**³⁵ **κ** [90%] RP, HF, OC, TR, CP | αὐτου A, B, C [10%] NU

¹² ἀλλ *rell* | ἀλλὰ B, NU | --- P⁴⁶ has a long lacuna

¹³ σημερον **f**³⁵ [90%] RP, HF, OC, TR, CP | 1 ημερας P⁴⁶**κ**A, B, C [10%] NU

¹⁴ ηνικα **f**³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP | 1 αν **κ**A, B, C [5%] NU | 1 εαν P⁴⁶

¹⁵ ἀναγινώσκεται **f**³⁵ [88%] RP, HF, OC, TR, CP | ἀναγινωσκηται A, C [10%] NU | ἀναγινωσκηται P⁴⁶**κ**B | ἀναγινωσκητε [1%]

¹⁶ μωσης **f**³⁵ A [40%] TR | μωυσης P⁴⁶**κ**B, C [60%] RP, HF, OC, CP, NU

κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται. **16** Ἦνίκα δ' ἂν¹ ἐπιστρέψῃ² πρὸς Κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. **17** Ὁ δὲ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστιν· οὗ δὲ τὸ Πνεῦμα Κυρίου, ἐκεῖ³ ἐλευθερία. **18** Ἡμεῖς δὲ πάντες, ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος.

But it is not easy

4:1 Διὰ τοῦτο, ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἡλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν.⁴ **2** Ἀλλά,⁵ ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστῶντες⁶ ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. **3** Εἰ δὲ καὶ ἔστιν κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶν κεκαλυμμένον, **4** ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς⁷ τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ.⁸ **5** Οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν⁹ Κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν· **6** ὅτι ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι¹⁰ ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ¹¹ Χριστοῦ. **7** Ἐχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾗ τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν—**8** ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι· **9** διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι· **10** πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ Κυρίου¹² Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ. **11** Ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς, οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. **12** Ὡστε, ὁ μὲν¹³ θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν.

¹ δ αν f³⁵ B [96%] RP, HF, OC, TR, CP | δε εαν P⁴⁶ NA [1%] NU | δε C [2%] | δε 2 [1%]

² επιστρεψη *rell* | επιστρεψει [18%]

³ εκει f³⁵ [98%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ NA, B, C [2%] NU

⁴ εκκακουμεν f³⁵ C [97%] RP, HF, OC, TR, CP | εγκακουμεν NA, B [2%] NU | ενκακουμεν P⁴⁶ [1%]

⁵ αλλα *rell* | αλλ [20%] OC, TR

⁶ συνιστωντες f³⁵ [94%] RP, HF, OC, TR, CP | συνιστανοντες P⁴⁶ B [2.5%] NU | συνισταντες NC [3%] | συνιστοντες [0.5%]

⁷ αυτοις f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ NA, B, C [3%] NU

⁸ θεου f³⁵ P⁴⁶ NA, B, C [78%] RP, HF, OC, TR, NU | 1 του αορατου [22%] CP

⁹ χριστον ιησουν f³⁵ B [97%] RP, HF, OC, TR, CP | ~ 21 P⁴⁶ NA, C [3%] NU

¹⁰ λαμψαι f³⁵ C [98.5%] RP, HF, OC, TR, CP | λαμψει P⁴⁶ NA, B [1.5%] NU

¹¹ ιησου f³⁵ P⁴⁶ NC [98.5%] RP, HF, OC, TR, CP [NU] | --- A, B [0.5%] | ~ χριστου 1 [1%]

¹² κυριου f³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ NA, B, C [5%] NU

¹³ μεν f³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ (X) A, B, C [4%] NU

13 Ἐχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον, «Ἐπίστευσα· διὸ ἐλάλησα,» καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν, **14** εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν Κύριον Ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ¹ Ἰησοῦ ἐγερεῖ² καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν.³ **15** Τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν⁴ περισσεύσῃ⁵ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

16 Διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν⁶—ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἕξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται,⁷ ἀλλ' ὁ ἔσωθεν⁸ ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα—**17** τὸ γὰρ παραντίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν, **18** μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα αἰώνια.

We live by faith

5:1 Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν (οἰκίαν ἀχειροποίητον), αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. **2** Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες· **3** εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι⁹ οὐ γυμνοὶ εὐρεθισόμεθα. **4** Καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκηνεῖ στενάζομεν βαρούμενοι—ἐφ' ᾧ¹⁰ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι· ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς.

5 Ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο Θεός, ὁ καὶ¹¹ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος. **6** Θαρροῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ Κυρίου **7**—διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἰδους—**8** θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν Κύριον. **9** Διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα (εἴτε ἐνδημοῦντες εἴτε ἐκδημοῦντες) εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι. **10** Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ

¹ δια f³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP | συν P⁴⁶ XB, C [4%] NU

² ἐγερει f³⁵ P⁴⁶ XB, C [87%] RP, HF, OC, TR, NU | ἐξεγερει [13%] CP

³ υμιν rell | ημιν [15%]

⁴ ευχαριστιαν rell | ευχαριστησαν [13%]

⁵ περισσευση rell | περισσευη [9%] | περισσευσει [10%] | περισσευει [2%]

⁶ εκκακουμεν f³⁵ C [98%] RP, HF, OC, TR, CP | εγκακουμεν (P⁴⁶) XB [2%] NU

⁷ διαφθειρεται f³⁵ P⁴⁶ XB(C) [78%] RP, HF, OC, TR, CP, NU | φθειρεται [22%]

⁸ εσωθεν f³⁵ [85%] RP, HF, OC, TR | εσω [10%] CP | εσω ημων P⁴⁶ XB, C [4%] NU | 1 ημων [1%]

⁹ ενδυσασμενοι f³⁵ P⁴⁶ XB, C [99%] RP, HF, OC, TR, CP | εκδυσασμενοι D, NU | εκλυσασμενοι [0.5%]

¹⁰ εφ ω f³⁵ XB, C [95%] RP, HF, OC, CP, NU | επειδη [5%] TR (Just for the record, f³⁵ has ω [no aspiration]—since the εφ indicates that the following vowel is aspirated, they were just saving ink, avoiding the redundancy.)

¹¹ και f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ XB, C [3%] NU

Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται¹ ἕκαστος τὰ διὰ² τοῦ σώματος, πρὸς ᾧ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν.³ **11** Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ Κυρίου, ἀνθρώπους πείθομεν.

Why Christ died

Θεῷ δὲ πεφανερῶμεθα· ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι. **12** Οὐ γὰρ⁴ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ⁵ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος⁶ ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους⁷ καὶ οὐ⁸ καρδία.

13 Εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, Θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. **14** Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο· ὅτι εἰ⁹ εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον· **15** καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ πάντων¹⁰ ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι.

We are Christ's ambassadors

16 Ὡστε, ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἶδαμεν κατὰ σάρκα—εἰ δὲ¹¹ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ¹² νῦν οὐκέτι γινώσκομεν—**17** ὥστε, εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν· ἰδοὺ, γέγονεν καινὰ τὰ πάντα.¹³ **18** Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Ἰησοῦ¹⁴ Χριστοῦ καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς, **19** ὥς ὅτι Θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων¹⁵ ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος¹⁶ ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς.

20 Ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν. Δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ· Καταλλάγητε τῷ Θεῷ. **21** Τὸν γὰρ¹⁷ μὴ γνόντα

¹ κομισηται *rell* | κομισητε [7%] CP | εκομισηται *℣* | κομησηται [15%]

² δια *rell* | ἰδια P⁴⁶ CP

³ κακον *f*³⁵ P⁴⁶ B (94.2%) RP, HF, OC, TR, CP | φαυλον *℣*, 048 (4.7%) NU | four other variants (1.2%)

⁴ γαρ *f*³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ *℣*, C [3%] NU

⁵ αλλα *rell* | αλλ [15%] CP

⁶ καυχηματος *rell* | καυχησεως CP

⁷ καυχωμενους *rell* | καυχομενους [17%]

⁸ ου *f*³⁵ C [95%] RP, HF, OC, TR, CP | ουκ [1%] | μη εν P⁴⁶ *℣*, B [4%] NU

⁹ ει *f*³⁵ C [50%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ *℣*, B [50%] NU (OC has small print.)

¹⁰ παντων *f*³⁵ [35%] | αυτων P⁴⁶ *℣*, B, C [55%] RP, HF, OC, TR, CP, NU | αυτων 1 [10%]

¹¹ δε *f*³⁵ [98%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ *℣*, B [2%] NU

¹² αλλα *rell* | 1 και CP

¹³ καινα τα παντα *f*³⁵ (56.3%) RP, HF, OC, TR | ~ 231 (40.6%) CP | 1 P⁴⁶ *℣*, B, C, 048 (2.3%) NU | five other readings (0.8%)

¹⁴ ιησου *f*³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ *℣*, B, C [3%] NU

¹⁵ καταλασσων *rell* | καταλασων *℣* [20%] | καταλασων [1%] | καταλασσον [1%] | καταλασον [1%]

¹⁶ θεμενος *f*³⁵ [45%] CP | 1 εν P⁴⁶ *℣*, B, C [55%] RP, HF, OC, TR, NU

¹⁷ γαρ *f*³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ *℣*, B, C [3%] NU

ἀμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἀμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα¹ δικαιοσύνη Θεοῦ² ἐν αὐτῷ.

6:1 Συνεργοῦντες δὲ καὶ³ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς, **2** λέγει γάρ· «Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι.» Ἰδοῦ, νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος· ἰδοῦ, νῦν ἡμέρᾳ σωτηρίας.

What it costs to be Christ's ambassadors

3 (Μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακο-νία· **4** ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες⁴ ἑαυτοὺς ὡς Θεοῦ διάκονοι ἐν ὑπομονῇ πολλῇ—ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, **5** ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις· **6** ἐν ἀγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ, **7** ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει Θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν· **8** διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας· ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, **9** ὡς ἀγνοοῦμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι· **10** ὡς λυπούμενοι ἀεὶ δὲ χαίροντες, ὡς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες.)

An aside

11 Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέωγεν πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι, ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτνυται. **12** Οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν. **13** Τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισίαν (ὡς τέκνοις λέγω), πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.

Separation is a 'must'

14 Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνη καὶ ἀνομία; Τίς δὲ⁵ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; **15** Τίς δὲ συμφώνησις Χριστῷ⁶ πρὸς Βελίᾳ;⁷ Ἡ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου; **16** Τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων; Ὑμεῖς⁸ γὰρ ναὸς Θεοῦ ἐστε⁹ ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ Θεὸς ὅτι· «Ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω· καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεὸς καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι¹⁰ λαός.»

¹ γενώμεθα f³⁵ P⁴⁶ XB, C [85%] RP, HF, OC, CP, NU | γινώμεθα [5%] TR | γενομεθα [10%]

² δικαιοσυνη θεου rell | ~ 21 [11%]

³ και rell | --- [16%]

⁴ συνιστωντες f³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP | συνισταντες P⁴⁶ XC [2%] NU | συνιστανοντες B [2%] | συνιστοντες [1%]

⁵ τις δε f³⁵ [93%] RP, HF, OC, TR, CP | ~ η 1 P⁴⁶ XB, C [7%] NU

⁶ χριστω f³⁵ [98%] RP, HF, OC, TR, CP | χριστου P⁴⁶ XB, C [2%] NU

⁷ βελιαρ rell | βελιαν [15%] | βελιαλ OC, CP

⁸ υμεις f³⁵ P⁴⁶ C [96%] RP, HF, OC, TR, CP | ημεις XB [4%] NU

⁹ εστε f³⁵ P⁴⁶ C [93%] RP, HF, OC, TR, CP | εσμεν XB [4%] NU | εσται [3%]

¹⁰ μοι f³⁵ [98%] RP, HF, OC, TR, CP | μου P⁴⁶ XB, C [2%] NU

17 Διὸ «Ἐξέλθετε¹ ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ ἀφορίσθητε,» λέγει Κύριος, «καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἄπτεσθε· καὶ γὰρ εἰσδέξομαι ὑμᾶς.» 18 Καί, «Ἔσομαι ὑμῖν εἰς Πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθε² μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει Κύριος Παντοκράτωρ.»

7:1 Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην³ ἐν φόβῳ Θεοῦ.

Titus, and the first letter

Introduction

7:2 Χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἡδίκησαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν. 3 Οὐ πρὸς κατακρίσιν⁴ λέγω, προεῖρηκα γὰρ ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἔστε, εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν. 4 Πολλή μοι παρρησία πρὸς ὑμᾶς· πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν. Πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν.

Enter Titus

5 Καὶ γὰρ, ἐλθόντων ἡμῶν εἰς Μακεδονίαν οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι—ἐξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι. 6 Ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς παρεκάλεσεν ἡμᾶς, ὁ Θεός,⁵ ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου· 7 οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ἣ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων⁶ ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὁδυρμόν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε με⁷ μᾶλλον χαρῆναι.

The effect of the first letter

8 Ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι (εἰ καὶ μετεμελόμην), βλέπω γὰρ⁸ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς. 9 Νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. Ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ Θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν. 10 Ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται,⁹ ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται.¹⁰

11 Ἴδου γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ Θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς,¹¹ πόσῃ

¹ ἐξέλθετε **ƒ**³⁵ [95%] RP,HF,TR,CP | ἐξέλθατε P⁴⁶B,C [5%] OC,NU | ἐξελθатаи **Ⲭ**

² ἐσεσθε *rell* | ἐσεσθαι [11%]

³ ἀγιωσύνην *rell* | ἀγιοσύνην [11%] | ἀγιωσυνης P⁴⁶

⁴ οὐ πρὸς κατακρίσιν **ƒ**³⁵ [97%] RP,HF,OC,TR,CP | ~ 231 P⁴⁶ⲬB,C [3%] NU

⁵ ὁ θεός *rell* | --- CP

⁶ ἀναγγέλλων *rell* | ἀναγγελων [6%] CP

⁷ με *rell* | --- [12%]

⁸ γὰρ **ƒ**³⁵ **Ⲭ**C [99.5%] RP,HF,OC,TR,CP[NU] | --- (P⁴⁶)B [0.5%]

⁹ κατεργάζεται **ƒ**³⁵ [98.5%] RP,HF,OC,TR,CP | εργαζεται P⁴⁶ⲬB,C [1.5%] NU

¹⁰ ἡ δὲ τοῦ κόσμου λυπη θάνατον κατεργάζεται *rell* | --- [14%] CP (A clear case of homoioteleuton.)

¹¹ ὑμας **ƒ**³⁵ [86%] RP,HF,OC,TR,CP | ημας [12%] | --- P⁴⁶ⲬB,C [2%] NU

κατειργάσατο¹ ὑμῖν σπουδὴν—ἀλλὰ ἀπολογία, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλ’² ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλ’³ ἐκδίκησιν. Ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἀγνοῦς εἶναι ἐν⁴ τῷ πράγματι. **12** Ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ εἵνεκεν⁵ τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ εἵνεκεν⁶ τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ’ εἵνεκεν⁷ τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ὑμῶν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν⁸ πρὸς ὑμᾶς, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. **13** Διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα.

Titus again

Ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν, περισσοτέρως δὲ⁹ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν. **14** Ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατησχύνθη, ἀλλ’ ὥς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτως καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ Τίτου ἀλήθεια ἐγενήθη. **15** Καί, τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστίν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὥς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. **16** Χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν.

The collection for the church in Jerusalem

The Macedonian example

8:1 Γνωρίζομεν¹⁰ δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας, **2** ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περι-σσεΐα τῆς χαρᾶς αὐτῶν καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον¹¹ τῆς ἀπλότητος αὐτῶν. **3** Ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ¹² δύναμιν, αὐθαίρετοι, **4** μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους δέξασθαι ἡμᾶς¹³ **5**—καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ’ ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ Κυρίῳ (καὶ ἡμῖν, διὰ θελήματος Θεοῦ), **6** εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο, οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ¹⁴ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην. **7** Ἀλλ’ ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε—πίστει καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ πάσῃ σπουδῇ καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν

¹ κατειργάσατο *rell* | 1 ἐν C [18%] CP

² ἀλλ’ *f*³⁵ [27%] | ἀλλα P⁴⁶ *NA*, B, C [73%] RP, HF, OC, TR, CP, NU

³ ἀλλ’ *f*³⁵ [50%] TR | ἀλλα P⁴⁶ *NA*, B, C [50%] RP, HF, OC, CP, NU

⁴ ἐν *f*³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP | --- *NA*, B, C [4%] NU

⁵ εἵνεκεν *f*³⁵ [65%] RP, HF, OC, TR, CP | ἐνεκεν *NA*, B, C [35%] NU

⁶ εἵνεκεν *f*³⁵ [65%] RP, HF, OC, TR, CP | ἐνεκεν *NA*, B, C [35%] NU

⁷ εἵνεκεν *f*³⁵ [65%] RP, HF, OC, TR | ἐνεκεν P⁴⁶ *NA*, B, C [35%] CP, NU

⁸ ἡμῶν *rell* | ὑμῶν *NA* [14%]

⁹ τῇ παρακλησει ὑμῶν περισσοτερωσ δε *f*³⁵ [75%] TR | 1234 [2%] | ~ 12534 [2%] | ~ 51234 [17%] RP, HF, OC, CP | ~ 512 ἡμῶν 4 *NA*(C) [3%] NU | 12 ἡμῶν 4 P⁴⁶

¹⁰ γνωρίζομεν *rell* | γνωρίζω [23%] OC | γνωρίζωμεν [2%]

¹¹ τον πλουτον *f*³⁵ [98%] RP, HF, OC, TR, CP | το πλουτος P⁴⁶ *NA*, B, C [2%] NU

¹² υπερ *f*³⁵ [98%] RP, HF, OC, TR, CP | παρα *NA*, B, C [2%] NU

¹³ δεξασθαι ημας *f*³⁵ [30%] CP, TR | --- P⁴⁶ *NA*, B, C [70%] RP, HF, OC, NU

¹⁴ επιτελεση *rell* | επιτελεσει [24%]

ἡμῖν¹ ἀγάπη—ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε.

Christ's example

8 Οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐτέρων σπουδῆς καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων. **9** Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ἡμᾶς² ἐπτώχευσεν, πλούσιος ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχεία πλουτήσητε. **10** Καὶ γνῶμην ἐν τούτῳ δίδωμι (τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι ἀλλὰ καὶ τὸ θέλαιν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι). **11** νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε—ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλαιν, οὕτως καὶ τὸ ἐπιτελέσαι—ἐκ τοῦ ἔχειν **12** (εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὼς ἐὰν³ ἔχη⁴ τις,⁵ εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὼς⁶ οὐκ ἔχει). **13** Οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ⁷ θλίψις, **14** ἀλλ' ἐξ ἰσότητος—ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περισσεύμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περισσεύμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα—ὅπως γένηται ἰσότης. **15** καθὼς γέγραπται· «Ὁ⁸ τὸ πολὺ οὐκ ἐπλεόνασεν, καὶ ὁ⁹ τὸ ὀλίγον οὐκ ἡλαττόνησεν.»

When handling money, avoid criticism

16 Χάρις δὲ τῷ Θεῷ τῷ διδόντι¹⁰ τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου· **17** ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθεν πρὸς ὑμᾶς. **18** Συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν οὗ¹¹ ὁ¹¹ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν· **19** οὐ μόνον δέ—ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ἡμῶν σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ, τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ¹² τοῦ Κυρίου δόξαν, καὶ

¹ ὑμων εν ημιν **ƒ**³⁵ **NC** [90%] **RP, HF, OC, TR, CP** | ημων εν υμιν (**P**⁴⁶)**B** [7%] **NU** | 12 υμιν [1.5%] | two other variants

² ημας **ƒ**³⁵ **C** [40%] | υμας **ƒ**^{35pt} **P**⁴⁶**NB** [60%] **RP, HF, OC, TR, CP, NU** ('For your sakes' agrees with the complement; "for our sakes" is more inclusive; both are true. Since the second person agrees with the complement, it is expected, so if the second person were original, why would anyone change it to the first person? So where did the first person come from? The better representatives generally have the first person. Furthermore, we have a curious circumstance: 28 of the MSS having the second person form the second subgroup identified in 1 Peter, and about half of them come from a single monastery, M. Lavras. The difference is slight, but the first person includes the other, but not vice versa. Although there is doubt, I consider that the first form reproduces the archetype.)

³ καθὼ εαν **ƒ**³⁵ **B, C** [30%] **RP, HF, OC, TR, CP, NU** | καθὼ αν **κ** [3%] | καθὼ εαν [58%] | καθὼ αν [9%]

⁴ εχη **rell** | εχει [13%]

⁵ τις **ƒ**³⁵ [90%] **RP, HF, OC, TR, CP** | --- **NB, C** [10%] **NU**

⁶ καθὼ **rell** | καθὼ εαν [58%] [The meaning would appear to be virtually the same.]

⁷ δε **ƒ**³⁵ [98%] **RP, HF, OC, TR, CP** | --- **NB, C** [2%] **NU**

⁸ ο **rell** | ω [1%] **CP**

⁹ ο **rell** | ω [1%] **CP** | --- [39%]

¹⁰ διδοντι **ƒ**³⁵ **NB(C)I** [65%] **RP, HF, OC, TR, CP** | δοντι **P**⁴⁶ [34%] **NU** | διδουντι [1%]

¹¹ ο **rell** | --- [1%] **CP**

¹² αυτου **ƒ**³⁵ **κ** [92%] **RP, HF, OC, TR, CP[NU]** | --- **B, C** [5%] | αυτην [3%] | --- **P**⁴⁶ has a long

προθυμίαν ἡμῶν,¹ **20** στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς² μωμήσῃται ἐν τῇ ἀδρότῃ ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν· **21** προνοούμενοι³ καλά, οὐ μόνον ἐνώπιον Κυρίου ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. **22** Συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς.⁴ **23** Εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ. **24** Τὴν οὖν ἐνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν (καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν) εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε⁵ εἰς⁶ πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

A little precaution

9:1 Περί μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, περισσὸν μοί ἐστιν τὸ γράφειν ὑμῖν· **2** οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαῖα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ⁷ ἐξ⁸ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισεν τοὺς πλείονας. **3** Ἐπέμψα δὲ τοὺς ἀδελφοὺς ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλεγον, παρεσκευασμένοι⁹ ᾗτε **4**—μή πως, ἐὰν ἔλθωσιν σὺν ἐμοὶ Μακε-δόνες καὶ εὐρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, κατασυχνθῶμεν ἡμεῖς (ἵνα μὴ λέγωμεν¹⁰ ὑμεῖς) ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως.¹¹ **5** Ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς καὶ προκαταρτίσωσιν τὴν προκατηγγελμένην¹² εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἐτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν καὶ μὴ ὡς¹³ πλεονεξίαν.

Kingdom economics

6 Τοῦτο δέ, ὁ σπεύρων φειδομένως φειδομένως καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπεύρων ἐπ' εὐλογίαις ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει. **7** Ἐκαστος καθὼς προαιρεῖται¹⁴ τῇ

omission

¹ ἡμῶν **f**³⁵ **NB,C** [94%] **RP,HF,OC,NU** | ὑμῶν [6%] **CP,TR** | --- **P**⁴⁶ has a long omission

² ἡμας *rell* | ὑμας [15%]

³ προνοοῦμενοι **f**³⁵ (85.1%) **RP,HF,OC,TR,CP** | 1 γὰρ **C** (5.5%) | προνοοῦμεν γὰρ **P**⁴⁶**NB** (8.7%) **NU** | προνοοῦμεν (0.7%)

⁴ ὑμας *rell* | ἡμας [14%]

⁵ ἐνδείξασθε **f**³⁵ **C** [97.5%] **RP,HF,OC,TR,CP** | ἐνδεικνυμένοι **B** [1%] **NU** | ἐνδείξασθαι (**κ**) [1.5%]

⁶ εἰς **f**³⁵ **NB,C** [95%] **RP,HF,OC,CP,NU** | καὶ 1 [5%] **TR**

⁷ ο **f**³⁵ **C** [99%] **RP,HF,OC,TR,CP** | το **P**⁴⁶**NB** [1%] **NU**

⁸ ἐξ **f**³⁵ [97%] **RP,HF,OC,TR,CP** | --- **P**⁴⁶**NB,C** [3%] **NU**

⁹ παρεσκευασμένοι *rell* | παρασκευασμένοι [20%] | παρασκευασάμενοι [3%]

¹⁰ λέγωμεν **f**³⁵ **NB** [93%] **RP,HF,OC,TR,CP** | λέγω **P**⁴⁶**C** [1%] **NU** | λεγομεν [2%] | omit whole clause [4%] [homoioteleuton]

¹¹ τῆς καυχήσεως **f**³⁵ (96.3%) **RP,HF,OC,TR,CP** | --- **P**⁴⁶**NB,C** (3.7%) **NU**

¹² προκατηγγελμένην **f**³⁵ [96%] **RP,HF,OC,TR,CP** | προεπηγγελμένην **P**⁴⁶**NB,C** [3%] **NU** | κατηγγελμένην [1%]

¹³ ὡς **f**³⁵ **P**⁴⁶**NB,C** [95%] **RP,HF,OC,CP,NU** | ὡσπερ [4%] **TR** | --- [1%]

¹⁴ προαιρεῖται **f**³⁵ [95%] **RP,HF,OC,TR,CP** | προηρηται **NB,C** [1%] **NU** | προειρηται [2%] | four other variants [2%]

καρδία, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός. **8** Δυνατὸς¹ δὲ ὁ Θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν—**9** καθὼς γέγραπται· «Ἐσκόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα»—**10** ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα² τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγῆσαι,³ καὶ πληθύναι⁴ τὸν σπόρον ὑμῶν καὶ αὐξῆσαι⁵ τὰ γενήματα⁶ τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν· **11** ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἀπλότητα, ἣτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ. **12** Ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας⁷ ταύτης οὐ μόνον ἐστὶν προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ Θεῷ **13**—διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης, δοξάζοντες τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας—**14** καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν, ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐφ' ὑμῖν.

15 Χάρις δὲ⁸ τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγῇ αὐτοῦ δωρεᾷ.

Paul's defense of his apostolic authority

Weapons of spiritual warfare

10:1 Αὐτὸς δὲ ἐγώ, Παῦλος, παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πράότητος⁹ καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ (ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς). **2** Δέομαι δέ, τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει ἢ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπὶ τινὰς τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας. **3** Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα, **4** τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας¹⁰ ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων· **5** λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ· **6** καὶ ἐν ἐτοιμῷ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.

Paul is criticized

7 Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε; Εἴ τις πέποιθεν ἐαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τοῦτο

¹ δυνατος f³⁵ [98%] RP, HF, OC, TR, CP | δυναται P⁴⁶ NB, C [2%] NU

² σπερμα f³⁵ NC [99%] RP, HF, OC, TR, CP | σπορον P⁴⁶ B [1%] NU

³ χορηγησαι f³⁵ (95%) RP, HF, OC, TR, CP | χορηγησει P⁴⁶ NB, C, 048 (5%) NU (This form, and the next two, have usually been taken as Optative, but I understand them to be Aorist Infinitive.)

⁴ πληθυναι f³⁵ (95.5%) RP, HF, OC, TR, CP | πληθυνει P⁴⁶ NB, 048 (4.5%) NU | πληθυνη C

⁵ αυξησαι f³⁵ P⁴⁶ (95.8%) RP, HF, OC, TR, CP | αυξησει NB, C, 048 (4.2%) NU

⁶ γεννηματα f³⁵ P⁴⁶ NB, C [94%] RP, HF, OC, CP, NU | γεννηματα [6%] TR

⁷ λειτουργιας rell | λειτουργιας C [2%] CP

⁸ δε f³⁵ [98%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ NB, C [2%] NU

⁹ πραοτητος f³⁵ C [98%] RP, HF, OC, TR, CP | πραυτητος NB [2%] NU

¹⁰ στρατειας f³⁵ P⁴⁶ [77%] RP, HF, OC, TR, CP, NU | στρατιας NB, C [23%]

λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ¹ ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ, οὕτως καὶ ἡμεῖς Χριστοῦ. ² **8** Ἐάν τε ³ γὰρ καὶ ⁴ περισσώτερόν τι καυχῆσωμαι ⁵ περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν (ἧς ἔδωκεν ὁ Κύριος ἡμῖν ⁶ εἰς οἰκοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν), οὐκ αἰσχυνθήσομαι, **9** ἵνα ⁷ μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν. **10** Ὅτι, «Αἱ μὲν ἐπιστολαί,» ⁸ φησὶν, «βαρεῖται καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσία ⁹ τοῦ σώματος ἀσθενῆς, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος.» **11** Τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἱοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.

Proper limits for boasting

12 Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρίναι ἢ συγκρίναι ἑαυτοὺς τισιν τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ ¹⁰ αὐτοί, ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες καὶ συγκρί-νοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς, οὐ συνιοῦσιν. ¹¹ **13** Ἡμεῖς δὲ οὐχί ¹² εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεὸς μέτρου, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. **14** Οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἑαυτοὺς, ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. **15** οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ¹³ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσεῖαν, **16** εἰς τὰ ὑπερέκεινα ¹⁴ ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι (οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἔτοιμα καυχῆσασθαι).

17 «Ὁ δὲ καυχώμενος, ἐν Κυρίῳ καυχάσθω.» **18** Οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ¹⁵ ἐκεῖνός ἐστιν δόκιμος, ἀλλ' ¹⁶ ὃν ὁ Κύριος συνίστησιν.

A godly jealousy

11:1 Ὁφελον ¹⁷ ἀνείχεσθέ μου μικρόν τῇ ἀφροσύνῃ· ¹⁸ ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ

¹ ἀφ **f**³⁵ C [93%] RP, HF, OC, TR, CP | ἐφ **P**⁴⁶ **XB** [7%] NU

² χριστου **f**³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP | --- **P**⁴⁶ (**8**) B, C [5%] NU

³ τε **f**³⁵ **8** [96%] RP, HF, OC, TR, CP [NU] | --- **P**⁴⁶ B, C [4%]

⁴ και **f**³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP | --- **P**⁴⁶ **XB**, C [4%] NU

⁵ καυχησωμαι *rell* | καυχησομαι [15%]

⁶ ημιν **f**³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP | ημων [2%] | --- **P**⁴⁶ **XB**, C [2%] NU

⁷ ινα *rell* | 1 δε [7%] CP

⁸ μεν επιστολαι **f**³⁵ [98%] RP, HF, OC, TR, CP | ~ 21 **P**⁴⁶ **XB** [2%] NU

⁹ παρουσία *rell* | παρησια CP

¹⁰ αλλα *rell* | αλλ [17%]

¹¹ συνιουσιν **f**³⁵ (92.3%) RP, HF, OC, TR, CP | συνιωσιν (1.8%) | συνιασιν **P**⁴⁶ (4.7%) NU | συνισασιν **8** (0.5%) | συνειασιν B | --- (0.5%)

¹² ουχι **f**³⁵ [85%] RP, HF, OC, TR, CP | ουκ **P**⁴⁶ **XB** [15%] NU

¹³ δε *rell* | --- [25%]

¹⁴ υπερεκεινα *rell* | υπερεπεκεινα [5%] CP

¹⁵ συνιστων **f**³⁵ [95%] RP, HF, OC, TR, CP | συνιστανων **P**⁴⁶ **XB** [5%] NU

¹⁶ αλλ *rell* | αλλα **P**⁴⁶ B, NU

¹⁷ οφελον *rell* | ωφελον [25%]

¹⁸ τη αφροσυνη **f**³⁵ [94%] RP, HF, OC, TR, CP | τι αφροσυνης **P**⁴⁶ **XB** [2%] NU | τι 2 [3%] | three other variants [1%]

μου. **2** Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς Θεοῦ ζήλω,¹ ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἀγνήν παραστήσαι τῷ Χριστῷ. **3** Φοβοῦμαι δὲ μή πως, ὡς ὁ ὄφεις Εὐαν ἐξηπάτησεν² ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτως φθαρῇ³ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἀπλότητος⁴ τῆς εἰς τὸν Χριστόν. **4** Εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἡνείχεσθε.⁵

Paul ministered without charge

5 Λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων. **6** Εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει—ἀλλ' ἐν παντὶ φανερωθέντες⁶ ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. **7** Ἡ ἁμαρτίαν ἐποίησα ἑαυτὸν⁷ ταπεινῶν ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε, ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ Θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν; **8** Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν, **9** καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός.⁸ τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν⁹ οἱ ἀδελφοί, ἐλθόντες ἀπὸ Μακεδονίας. Καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῇ ὑμῖν ἑμαυτὸν¹⁰ ἐτήρησα, καὶ τηρήσω.

Exposing deceivers

10 Ἔστιν ἀλήθεια Χριστοῦ ἐν ἐμοί· ὅτι ἡ καύχησης αὕτη οὐ φραγῆσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασιν τῆς Ἀχαΐας. **11** Διὰ τί; Ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; Ὁ Θεὸς οἶδεν. **12** Ὁ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελόντων ἀφορμὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται εὐρεθῶσιν καθὼς καὶ ἡμεῖς. **13** Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. **14** Καὶ οὐ θαυμαστόν,¹¹ αὐτὸς γὰρ ὁ Σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. **15** Οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης, ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

A little 'necessary' boasting

16 Πάλιν λέγω, μὴ τίς με δόξῃ ἄφρονα εἶναι. Εἰ δὲ μή γε, κἂν ὡς ἄφρονα

¹ θεου ζηλω **f**³⁵ **XB** [95%] RP, HF, OC, TR, NU | ~ 21 [5%] CP

² ευαν εξηπατησεν **f**³⁵ [94%] RP, HF, OC, TR, CP | ~ 21 (**XB**) [6%] NU

³ ουτως φθαρη **f**^{35pt} (62.8%) RP, CP | ουτω 2 **f**^{35pt} (24.2%) HF, OC, TR | 1 φθαρει (8.9%) | ουτω φθαρει (2.2%) | 2 **P**⁴⁶**XB** (2%) NU (Note that the final *sigma* was by no means always dropped before a consonant.)

⁴ απλοτητος **f**³⁵ (95%) RP, HF, OC, TR, CP | 1 και της αγνοτητος **P**⁴⁶**XB** (5%) [NU]

⁵ ηνειχεσθε **f**³⁵ [53%] RP, TR | ανειχεσθε **X** [41%] HF, OC, CP | ανεχεσθε **P**⁴⁶**B** [1%] NU | ανειχεσθαι [4%] | five other variants [1%]

⁶ φανερωθεντες **f**³⁵ (95.5%) RP, HF, OC, TR, CP | φανερωσαντες **XB** (3.9%) NU | two other variants (0.5%) | part of a longer omission **P**⁴⁶

⁷ εαυτον **f**³⁵ [22%] CP | εμαυτον **P**⁴⁶**XB, C** [78%] RP, HF, OC, TR, NU

⁸ ουδενος **f**³⁵ **P**⁴⁶ [97%] RP, HF, OC, TR, CP | ουθενος **XB** [3%] NU

⁹ προσανεπληρωσαν *rell* | πρωσανεπληρωσαν CP

¹⁰ υμιν εμαυτον **f**³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP | ~ 21 (**P**⁴⁶)**XB** [3%] NU | 2 [1%]

¹¹ θαυμαστον **f**³⁵ [96%] RP, HF, OC, TR, CP | θαυμα **P**⁴⁶**XB** [4%] NU

δέξασθέ με, ἵνα καὶ γὼ μικρόν τι¹ καυχῆσωμαι. **17** Ὁ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ Κύριον,² ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως. **18** Ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν³ σάρκα, καὶ γὼ καυχῆσομαι **19** (ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες). **20** Ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον⁴ δαίρει.⁵ **21** Κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἡσθενήσαμεν.⁶

Ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ (ἐν ἀφροσύνῃ λέγω), τολμῶ καὶ γὼ. **22** Ἑβραῖοί εἰσιν; Καὶ γὼ. Ἰσραηλιταί εἰσιν; Καὶ γὼ. Σπέρμα Ἀβραάμ⁷ εἰσιν; Καὶ γὼ. **23** Διάκονοι Χριστοῦ εἰσιν; (παραφρονῶν λαλῶ) Ὑπὲρ ἐγὼ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς υπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως,⁸ ἐν θανάτοις πολλάκις **24**—ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα⁹ παρὰ μίαν ἔλαβον· **25** τρὶς ἐρραβδίσθην.¹⁰ ἅπαξ ἐλιθάσθην· τρὶς ἐνανάγησα (νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα)—**26** ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις ληστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις· **27** ἐν¹¹ κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι—**28** χωρὶς τῶν παρεκτός, ἢ ἐπισύστασίς¹² μου¹³ ἢ καθ' ἡμέραν,¹⁴ ἢ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. **29** Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; Τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;

When I am weak, then I am strong

30 Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχῆσομαι. **31** Ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου¹⁵ Ἰησοῦ Χριστοῦ¹⁶ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας,

¹ καγω μικρον τι f³⁵ P⁴⁶XB [90%] RP,HF,OC,CP,NU | ~ 231 [7%] TR | ~ 132 [3%]

² λαλω κατα κυριον f³⁵ [94%] RP,HF,OC,TR,CP | ~ 231 P⁴⁶XB [6%] NU

³ την f³⁵ B [82%] RP,HF,OC,TR,CP | --- P⁴⁶X [18%] NU

⁴ υμας εις προσωπον f³⁵ [94%] RP,HF,OC,TR,CP | ~ 231 P⁴⁶XB,I [6%] NU

⁵ δαιρει f³⁵ [40%] CP | δερει P⁴⁶(X)B [60%] RP,HF,OC,TR,NU

⁶ ησθενησαμεν f³⁵ [98%] RP,HF,OC,TR,CP | ησθενηκαμεν P⁴⁶XB [2%] NU

⁷ αβρααμ f³⁵ [40%] | αβρααμ [60%] RP,HF,OC,TR,CP,NU

⁸ εν πληγαις υπερβαλλοντως εν φυλακαις περισσοτερω f³⁵ (95.7%) RP,HF,OC,TR,CP | ~ 456123 P⁴⁶B (2.2%) NU | ~ 126453 X (0.5%) | long omissions (1.5%) | one other variant

⁹ τεσσαρακοντα f³⁵ [99%] RP,HF,OC,TR,CP | τεσσερακοντα P⁴⁶XB [1%] NU

¹⁰ ερραβδισθην f³⁵ [45%] OC,NU | εραβδισθην [55%] RP,HF,TR,CP

¹¹ εν f³⁵ [98%] RP,HF,OC,TR,CP | --- P⁴⁶XB [2%] NU

¹² επισυστασις f³⁵ [87%] RP,HF,OC,TR,CP | επιστασις P⁴⁶XB [3%] NU | υποστασις [10%]

¹³ μου f³⁵ [98%] RP,HF,OC,TR,CP | μοι P⁴⁶XB [2%] NU

¹⁴ καθ' ημεραν *rell* | καθημέραν f³⁵ [20%] (I include this for the record, and so as not to lose sight of it, but since there is evidently no difference in meaning, I stay with the conventional pointing.)

¹⁵ κυριου f³⁵ P^{46v}XB [60%] RP,HF,CP,NU | 1 ημων [40%] OC,TR

¹⁶ χριστου f³⁵ [96%] RP,HF,OC,TR,CP | --- XB [4%] NU

ὅτι οὐ ψεύδομαι. **32** Ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα¹ τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν,² πιάσαι με θέλων.³ **33** καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

A visit to the third heaven

12:1 Καυχᾶσθαι δὴ⁴ οὐ συμφέρει μοι.⁵ Ἐλεύσομαι γὰρ⁶ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις Κυρίου. **2** Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων—εἴτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος οὐκ οἶδα, ὁ Θεὸς οἶδεν—ἄρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. **3** Καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον—εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς⁷ τοῦ σώματος οὐκ οἶδα, ὁ Θεὸς οἶδεν—**4** ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν Παράδεισον καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. **5** Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχῆσομαι, ὑπὲρ δὲ ἑμαυτοῦ οὐ καυχῆσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου.⁸ **6** Ἐὰν γὰρ θελήσω καυχῆσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων, ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ· φείδομαι δέ, μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με ἢ ἀκούει τι⁹ ἐξ ἐμοῦ.

The ‘thorn in the flesh’

7 Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων,¹⁰ ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι,¹¹ ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος Σατᾶν¹² ἵνα με κολαφίζῃ—ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. **8** Ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν Κύριον παρεκάλεσα ἵνα ἀποστῇ ἀπ’ ἐμοῦ. **9** Καὶ εἶρηκέν μοι, «Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου, ἡ γὰρ δύναμίς μου¹³ ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.»¹⁴ Ἦδιστα οὖν μᾶλλον καυχῆσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ¹⁵ ἐπ’ ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. **10** Διό, εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν¹⁶ στενοχωρίαις, ὑπὲρ Χριστοῦ. Ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.

¹ ἀρετα *rell* | ἀρετα NU

² δαμασκηνων πολιν *f*³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP | ~ 21 *KB* [3%] NU

³ θελων *f*³⁵ *κ* [99.5%] RP, HF, OC, TR, CP | --- B [0.5%] NU

⁴ δη *f*³⁵ [62%] RP, HF, OC, TR, CP | δει P⁴⁶B [37%] NU | δε *κ* [1%]

⁵ συμφερει μοι *f*³⁵ (96.5%) RP, HF, OC, TR, CP | συμφερον μεν P⁴⁶*KB* (2.3%) NU | συμφερον 2 (0.5%) | three other variants (0.7%)

⁶ γαρ *f*³⁵ [98%] RP, HF, OC, TR, CP | δε P⁴⁶*κ* [2%] NU | δε και B

⁷ εκτος *f*³⁵ *κ* [99.5%] RP, HF, OC, TR, CP | χωρις P⁴⁶B [0.5%] NU

⁸ μου *f*³⁵ *κ* [98.5%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶B [1.5%] NU

⁹ τι *f*³⁵ P⁴⁶ [98%] RP, HF, OC, TR, CP[N] | --- *KB*, I [2%]

¹⁰ αποκαλυψεων *f*³⁵ P⁴⁶ [98%] RP, HF, OC, TR, CP | 1 διο *KA*, B [2%] NU

¹¹ υπεрайρωμαι *f*³⁵ *κ* [50%] RP, HF, OC, TR, CP, NU | υπεрайρομεν P⁴⁶ [44%] | υπεрайρομαι [4%] | υπερερωμαι A, B [2%] | two other variants

¹² σαταν *f*³⁵ [98%] RP, HF, OC, TR, CP | σατανα P⁴⁶*KA*, B [2%] NU

¹³ μου *f*³⁵ [98.5%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P^{46v}*KA*, B [1.5%] NU

¹⁴ τελειουται *f*³⁵ [98.5%] RP, HF, OC, TR, CP | τελειται *KB* [1%] NU | τελειτε A [0.5%]

¹⁵ επισκηνωση *rell* | επισκηνωσει [18%] | two other variants

¹⁶ εν *f*³⁵ A [98%] RP, HF, OC, TR, CP | και P⁴⁶*KB* [1.5%] NU | και 1 [0.5%]

Apostolic signs were produced

11 Γέγονα ἄφρων καυχώμενος·¹ ὑμεῖς με ἠναγκάσατε· ἐγὼ γὰρ ὄφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι, οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδὲν εἰμι. **12** Τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη² ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις³ καὶ τέρασιν καὶ δυνάμεσιν. **13** Τί γάρ ἐστιν ὁ ἡττήθητε,⁴ ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; Χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην.

Still not burdening

14 Ἴδού, τρίτον⁵ ἐτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω⁶ ὑμῶν.⁷ Οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ'⁸ ὑμᾶς—οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν θησαυρίζειν, ἀλλ'⁹ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. **15** Ἐγὼ δὲ ἡδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ καὶ¹⁰ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν,¹¹ ἥττον¹² ἀγαπῶμαι. **16** ᾿Εστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ'¹³ ὑπάρχων πανοῦργος, δόλω ὑμᾶς ἔλαβον. **17** Μὴ τίνα ὦν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς; **18** Παρεκάλεσα Τίτον καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν—μήτι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; Οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν, οὐ τοῖς αὐτοῖς ἔχγεσιν;

A little veiled threatening

19 Πάλιν¹⁴ δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; Κατενώπιον τοῦ¹⁵ Θεοῦ, ἐν Χριστῷ, λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. **20** Φοβοῦμαι γὰρ μή πως ἐλθὼν οὐχ οἴους θέλω εὔρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε—μή πως ἔρις,¹⁶ ζῆλοι,¹⁷ θυμοί, ἐριθειαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί,

¹ καυχωμενος f³⁵ (83.9%) RP, HF, OC, TR, CP | καυχομενος (5.7%) | --- P⁴⁶XA, B (10.4%) NU

² κατειργασθη *rell* | κατειργασται CP

³ εν σημειοις f³⁵ (92%) RP, HF, OC, TR, CP | 2 τε P⁴⁶X(B) (4.5%) NU | 2 A (2.3%) | και 12 (0.5%) | και 2 (0.5%) | one other variant

⁴ ηττηθητε f³⁵ A [85%] RP, HF, OC, TR, CP | ηττηθητε [13%] | ησσωθητε P⁴⁶XB [1%] NU | four other variants [1%]

⁵ τριτον f³⁵ [75%] RP, HF, OC, TR | 1 τουτο P⁴⁶XA, B [25%] CP, NU

⁶ καταναρκησω *rell* | κατεναρκησα CP

⁷ υμων f³⁵ [87%] RP, HF, OC, TR, CP | υμιν [7%] | υμας [3.5%] | --- P⁴⁶XA, B [2.5%] NU

⁸ αλλ f³⁵ [45%] TR | αλλα P⁴⁶XA, B, C [55%] RP, HF, OC, CP, NU

⁹ αλλ *rell* | αλλα P⁴⁶XA [3%] NU

¹⁰ και f³⁵ [98%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶XA, B [1.5%] NU | two other variants

¹¹ αγαπων f³⁵ P⁴⁶ B [95%] RP, HF, OC, TR, CP [NU] | αγαπω XA [5%]

¹² ηττον f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP | ησσον P⁴⁶XA, B [3%] NU

¹³ αλλ *rell* | αλλα P⁴⁶XA, B [10%] NU

¹⁴ παλιν f³⁵ (96%) RP, HF, OC, TR, CP | παλαι X(A)B (3.8%) NU | ου παλαι P⁴⁶ (alone)

¹⁵ κατενωπιον του f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP | κατεναντι P⁴⁶XA, B [3%] NU

¹⁶ ερις f³⁵ P⁴⁶XA [45%] CP, NU | ερεις B [55%] RP, HF, OC, TR

¹⁷ ζηλοι f³⁵ X [98%] RP, HF, OC, TR, CP | ζηλος P⁴⁶A, B [2%] NU

φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι—**21** μὴ πάλιν ἐλθόντα με¹ ταπεινώσῃ² ὁ Θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενήθῃσω πολλοὺς τῶν προσημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ἣ ἔπραξαν.

I will not spare

13:1 Τρίτον³ τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. «Ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.» **2** Προεῖρηκα καὶ προλέγω, ὥς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω⁴ τοῖς προσημαρτηκόσιν καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν· ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι, **3** ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ—ὅς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ⁵ ἐν ὑμῖν **4** (καὶ γὰρ εἰ⁶ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ). Καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενούμεεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα⁷ σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ εἰς ὑμᾶς.

Examine yourselves

5 Ἐαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει· ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. Ἡ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστίν;⁸—εἰ μήτι⁹ ἀδόκιμοί ἐστε. **6** Ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμέν ἀδόκιμοι.

7 Εὐχομαι¹⁰ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν.¹¹ οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε¹² (ἡμεῖς δὲ ὥς ἀδόκιμοι ὦμεν). **8** Οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ'¹³ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. **9** Χαίρομεν γὰρ¹⁴ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ᾗτε. Τοῦτο δὲ¹⁵ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν.¹⁶ **10** Διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι,¹⁷ κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἣν ἔδωκέν μοι ὁ Κύριος,¹⁸ εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.

¹ ἐλθοντα με f³⁵ (97.8%) RP, HF, OC, TR, CP | ἐλθοντος μου P⁴⁶ ⲬA, B (2.2%) NU

² ταπεινώσῃ f³⁵ (46.5%) OC, TR | ταπεινώσει (49.2%) RP, HF, CP | 1 με ⲬA (0.5%) NU | ταπεινώσει με P⁴⁶ B (3.8%)

³ τριτον f³⁵ P⁴⁶ ⲬB [85%] RP, HF, OC, TR, NU | ιδου 1 A [15%] CP

⁴ γραφω f³⁵ [97%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ ⲬA, B, I [3%] NU

⁵ δυνατεῖ rell | δυναται [1%] CP | αδυνατεῖ [5%] | δυνατοι [2%] | two other variants

⁶ εἰ f³⁵ A [92%] RP, HF, OC, TR, CP | --- ⲬB [8%] NU

⁷ ζησομεθα f³⁵ [92%] RP, HF, OC, TR, CP | ζησομεν ⲬA, B [4%] NU | ζησωμεν [2%] | ζησωμεθα [2%] | ζων P⁴⁶

⁸ ἐστιν f³⁵ ⲬA [99%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ B [1%] NU

⁹ μητι f³⁵ P⁴⁶ ⲬA, B [95%] RP, HF, OC, TR, NU | 1 αρα [5%] CP

¹⁰ ευχομαι f³⁵ [91%] RP, HF, OC, TR, CP | ευχωμεθα P⁴⁶ ⲬA, B [9%] NU

¹¹ κακον μηδεν rell | ~ 21 [18%]

¹² ποιητε rell | ποιειτε Ⲭ [11%] | ποιειται [2%] | ποιηται [1%]

¹³ αλλ rell | αλλα P⁴⁶ Ⲭ [1%] NU | omit clause [8%]

¹⁴ γαρ rell | --- [15%]

¹⁵ δε f³⁵ [94%] RP, HF, OC, TR, CP | --- P⁴⁶ ⲬA, B [6%] NU

¹⁶ καταρτισιν rell | καταρτησιν [30%] CP

¹⁷ χρησωμαι rell | χρησομαι [15%]

¹⁸ εδωκεν μοι ο κυριος f³⁵ [94%] RP, HF, OC, TR, CP | ~ 3412 P⁴⁶ ⲬA, B [6%] NU

Conclusion

13:11 Λοιπόν, ἀδελφοί, χαίρετε· καταρτίζεσθε· παρακαλεῖσθε· τὸ αὐτὸ φρονεῖτε· εἰρηνεύετε· καὶ ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς¹ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. **12** Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἀγίῳ φιλήματι.² **13** Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες. **14** Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν³ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.^{4,5}

¹ της f³⁵ [30%] CP | --- P⁴⁶XA,B [70%] RP,HF,OC,TR,NU

² αγιω φιλήματι f³⁵ XB [80%] RP,HF,OC,TR,NU | ~ 21 P⁴⁶A [20%] CP

³ ημων f³⁵ [40%] | --- P⁴⁶XA,B [60%] RP,HF,OC,TR,CP,NU

⁴ αμην f³⁵ [92%] RP,HF,OC,TR,CP | --- P⁴⁶XA,B [8%] NU

⁵ The citation of f³⁵ is based on the following thirty-six MSS—18, 35, 141, 201, 204, 328, 386, 432, 444, 757, 824, 928, 986, 1072, 1075, 1100, 1249, 1482, 1503, 1548, 1617, 1637, 1652, 1725, 1740, 1855, 1864, 1865, 1892, 1897, 2352, 2431, 2466, 2554, 2587 and 2723—all of which I collated myself. 2554 is a ‘perfect’ representative of f³⁵ in 2 Corinthians, as it stands, as were the exemplars of 1865 and 2723; 35 is complete. For a book this size the uniformity is impressive. Since these MSS come from all over the Mediterranean world (Sinai, Jerusalem, Aegean, Patmos, Constantinople, Bucharest, Trikala, Meteora, Athens, Mt. Athos [seven different monasteries], Grottaferrata, Vatican, etc.) they are certainly representative of the family, giving us the precise family profile—it is reflected in the Text without exception.

In the statements of evidence I have included the percentage of manuscript attestation for each variant within either () or []. I have used () for the evidence taken from *TuT*, which I take to be reasonably precise. For the variant sets that are not covered there I used Reuben Swanson’s excellent collations (*New Testament Greek Manuscripts: 2 Corinthians* [Ed. Reuben Swanson, Carol Stream, IL: Tyndale House Publishers, 2005]). For 2 Corinthians Swanson collated 83 MSS, five being fragmentary (for any given variant set there will usually be at least 75 MSS listed), and I occasionally supplemented from Scrivener and von Soden—the percentages offered, I have used [] for these, are extrapolations based on a comparison of these sources.

I venture to predict, if complete collations ever become available, that for any non-Byzantine variants listed with 5 to 1% support (in my apparatus) the margin of error should not exceed $\pm 1\%$; for non-Byzantine variants listed with 10 to 6% support the margin of error should hardly exceed $\pm 2\%$; where there is some division among the Byzantine witnesses the margin of error should rarely exceed $\pm 10\%$ —by comparing Swanson with *TuT*, I believe one can make a fairly accurate extrapolation. However, I guarantee the witness of Family 35.